

KINESISK KOMMENTAR

AV AADEL BRUN TSCHUDI

De siste måneders hendinger i China har selvsagt avfødt tallrike betraktninger på alle slags hold. Disse har til dels vært temmelig avvikende, særlig i sine konklusjoner. Hos enkelte, f. eks. republikanerne i De Forente Stater, har de munnet ut i kravet om økt hjelp og hurtig hjelp til Chiang Kai-shek. Det samme gjelder også slike autoriteter som Roger Lapham, sjefen for ECA i China, og den tidligere misjonær Leighton Stuart, nå U.S.A.'s ambassadør i landet. Etter hvert som kulden rundt Chiang Kai-shek's person har tiltatt innenfor selve China, er imidlertid dette kravet spaknet.

Andre har hele tiden hevdet at det er nytteløst å gi nasjonalistregjeringen ytterligere støtte, og at China bør overlates mest mulig til seg selv, da det åpenbart vil være det eneste som nå kan sette en bom for de bakstreverske klikkene. Disse siste later til å være i flertall, uten at det på det nåværende tidspunkt er mulig å uttale seg definitivt om Truman og Marshall kan regnes dit, og om U.S.A. kommer til endelig å avskrive China til fordel for Japan som sin sikreste støtte i Østen. Blant tilhengerne av en forsiktig og avventende politikk finner en både tidligere forsvarere av nasjonalregjeringen og kommunist sympatisører, dvs. slike som fra gammelt har regnet de kinesiske kommunistene for ikke-marxister og relativt uavhengige av Moskva, nærmere bestemt noen hjemlige bondeførere.

Symptomatisk for utviklingen er den forskyvning som har funnet sted i pressekommentarene utover høsten. Uansett divergerende oppfatninger ellers, har skribentene vist en og samme tendens til etter hvert å beskjeftige seg mindre med Chiang Kai-shek og hans for-

feilte politikk, og tilsvarende mer med kommunistene. Opplysninger om de rødes aktuelle taktikk, og spekulasjoner over deres fremtidige politiske mål er kommet i forgrunnen. Og i utkanten av dette feltet har det siden midten av november til og med dukket opp små antydninger om muligheten av å avfinne seg med et kommunistisk China eller en kommuniststyrt del av landet.

Et tilbakeblikk på kommentarene gir atskillig stoff til ettertanke. I begynnelsen av kommunistenes offensiv pekte f. eks. utenlandske korrespondenter på ironien i at Chiang Kai-shek omla sin militære strategi i retning av offensiv guerillataktikk samtidig med at kommunistene forlot denne taktikken og gikk over til å bruke større styrker i frontalangrep. Hvorfor kom dette nå, og hvorfor hadde Chiang Kai-shek latt sine beste tropper bindes i Mukden og Manchuria, på tross av alle advarsler og Amerikas råd om å trekke dem tilbake fra en så utsatt stilling? Det uavhengige og ansette «China Weekly Review» som utkommer i Shanghai gikk enda lenger i sin kritikk. For i en leder den 28. september satte bladet nasjonalregjeringens uheldige og prestisjebetonte militære strategi i forbindelse med en omfattende mangel på evne til å føre realpolitikk; ikke bare militært — men også sosialt og økonomisk.

For mer enn ett år siden, sier denne lederen, begynte noen av regjeringens medlemmer å tale om å samordne de militære tiltakene med økonomiske og sosiale, og en av generalene, Pai Chung-hsi etterlyste den politiske krigen. Få effektive tiltak har imidlertid sett dagens lys, sier bladet. En slik offensiv på bred front hadde vært det eneste som kunne demmet opp for den kommunistiske flodbølgen. Og vi vet at Amerika siden 1945 har gjort flere alvorlige henstillinger til regjeringen om å gjennomføre de nødvendige reformer, ja, satt dette som vilkår for sin hjelp. Attpåtil bekjenner Kuomintang seg til Sun Yat-sens program (presis som kommunistene), og dette omfatter både demokratisk folkestyre og jordbruksreformer. Ja, Chiang Kai-shek har gjentatt understreket nødvendigheten av reformer i jordbruket. Det ser med andre ord ut som regjeringen har erkjent hvor påkrevet disse oppgavene var, men ikke maktet å løse dem.

For å belyse dette kan nevnes forholdene i de strøk av Nord-China som regjeringstroppene tidligere har erobret tilbake fra kommunistene. Til tross for uttrykkelige påbud om å behandle de fra-

værende jordeiere strengt, redusere avgiftene og la den utdelte jorden forbli bøndernes eiendom, har likevel de flyktete vendt tilbake sammen med troppene og straks gått i gang med å ta tilbake jorden. Dette kunne bare skje fordi de i stor utstrekning hører til den sivile og militære embetsstand. Men det har selvsagt ikke bidratt til å gjøre nasjonalregjeringen populær blant befolkningen.

Jordbruksforholdene i provinsen Fukien belyser også regjeringens politikk vis á vis de rødes. Opprinnelig eide bønderne gjennomsnittlig 2 2/10 mow (1 mow = ca. 1/2 mål) jord i dette fjellandet, men 65 % av dem var leilendinger og måtte betale 50—80 % av avlingen i avgift. I 1929 tok kommunistene distriktet Lungyen i det vestlige Fukien, eksproprierte jorden og delte den ut til bønderne. Da nasjonalistene gjenerobret området i 1936, prøvde de først å føre jorden tilbake til de gamle eierne. Men det gikk simpelthen ikke, og provinsregjeringen måtte her gå over til kommunistenes tvangsmetoder, med det resultat at ved slutten av 1947 hadde i alt 322 442 familier fått 8,5 mow hver. Andre steder i Fukien så vel som i landet for øvrig hylder regjeringen ikke-drastiske midler, dvs. oppkjøp av jorden med påfølgende gradvis tilbakebetaling. Det sier seg selv at med landets fortvilte, for ikke å si kaotiske, finanser, har det gått smått langs denne veien.

Disse to eksemplene gir litt innhold i den gjengse skjematisk karakteristikk av Kuomintang's høyrefløy som «reaksjonens faste borg» eller hva det nå pleier hete. Mange kretser innenfor nasjonalistene har vært en lei bremse på en gunstig utvikling! Forholdene i China er imidlertid så kompliserte og så fjernt fra våre egne at parallelliseringer virker forvirrende istedenfor klargjørende. Å stemple Chiang Kai-shek som en «fascistdiktator» som ikke fortjener noen aktelse er uholdbart og vitner om manglende forståelse av regimets historiske bakgrunn. Og la det i forbigående være sagt, at høstens begivenheter har ikke forandret det faktum at det er urettferdig å legge all skyld på Chiang Kai-shek. Oppgaven har vært gigantisk, og mange av problemene har dype røtter i fortiden. Den som har villet forsvare ham mot urimelige beskyldninger, har også kunnet peke på atskillige oppmuntrende skritt i riktig retning, særlig det siste året. Og det tør nok hende at fremtiden kan gi ham en viss oppreisning. Iakttakere har i det minste understreket at kommunistene alt

nå møter mange av de samme vanskene han har stridt med, og at det vil ta tid før de kan mestre dem.

Den ovennevnte leder i «The China Weekly Review» hevder imidlertid at årsaken til nasjonalregjeringens vanmakt ikke bare ligger i de overveldende administrative og økonomiske problemene. Et flertall av de ledende politikere har overhodet ikke forstått at borgerkrigen i virkeligheten er en klassekamp, som heller bør sammenliknes med den russiske revolusjon i 1917 enn japanernes invasjon i 1937. Kommunistene har oppsuget og mobilisert de latente revolusjonære kreftene i det undertrykte folket. Mangelen på realpolitisk sans skulle altså være den dypeste grunn til at regjeringen har nøyd seg med å unnskylde de uheldige forhold og tilbakevise de rødes beskyldninger istedenfor å møte og overvinne dem på deres egen mark, ved å gå til positiv handling sosialt og politisk. Regjeringen har til og med «påberopt seg Konfusius for å forsvare et foreldet sosialt system,» sier denne lederen.

Påstanden om at nasjonalregjeringen har spilt tiden med teoretiske fektninger trer fram i et underlig relieff på bakgrunn av en rekke episoder i høstens løp. Vi skal nevne et par tre stykker, da de belyser det kinesiske diplomati, som kan virke så irriterende på «matter of fact»-vesterlendinger.

Håndteringen av meldingene om fortsatte opprørstendenser på Taiwan (Formosa) er kanskje den mest talende. Forhistorien er at undergrunnsbevegelser på Taiwan og i Japan en tid har arbeidet for øyas selvstendighet, ev. gjenforening med Japan. Mange taiwanesere har funnet at det var en forandring til det verre å komme under kinesisk administrasjon. Selv om denne administrasjonen hadde vært førsteklasses, ville omlegningen budt på store vansker, fordi øyas næringsliv var bygd opp i intim tilknytning til japansk industri. Imidlertid har ikke nasjonalregjeringen hatt noen heldig hånd. I midten av september avga regjeringen en erklæring om at den taiwanesiske uavhengighetsbevegelse ikke hadde noen sjanser. Denne uttalelsen er nesten klassisk i sin form, og kunne meget vel vært avgitt i manchutiden eller av et enda eldre dynasti. Den besto av sitat fra et telegram avsendt av Hsientinget i et av opprørssentrene. Mange mennesker var flyktet opp i fjellene og holdt fremdeles til der, men det hindret altså ikke regjeringen i å påberope seg telegrammet! Et

hovedpunkt i dette går ut på å ta «uttrykkelig avstand fra den insinuasjon at taiwaneserne er en blandingsrase som ikke har noen naturlig tilknytning til nabolandene... Det er et velkjent faktum at taiwaneserne opprinnelig er kommet fra Fukien eller Kwantung. På grunn av manchuernes korruperte styre kom vi under Japan i et halvt århundre. Men Chinas seier over angriperne har gitt oss friheten tilbake og gjenforenet oss med moderlandet». Dette «budskapet» fra regjeringen er jo korrekt i sin konstatering av befolkningens kinesiske avstamning, men sier for øvrig ingenting.

Da Sovjetunionens representant under avrustningsdebatten i F.N.'s hovedforsamling i Paris sammenliknet krigen i China med borgerkrigen i Russland for tredve år siden, tilbakeviste dr. T. F. Tsiang denne parallellen ytterst indignert og sa bl. a. at hva jordbruket angikk, så hadde China kvittet seg med de store jordeierne. Og han viste til *planene* om å kjøpe opp og dele ut jorden!

Under striden omkring en reorganisering av Kuomintangpartiet i september—oktober gikk et av de tre reformforslagene ut på en oppdeling i to store partier bestående av henholdsvis venstre- og høyreelementene. Det ble begrunnet med at alle andre demokratiske land har to store partier, og da Chinas mindretallspartier har vært lite virksomme, ville et slikt skritt være «i overensstemmelse med praksis ellers ute i verden».

Da Chen Li-fu, visepresidenten i lovgivende Yuan, i oktober avla rapport for denne forsamlingen om sin reise til U.S.A. og Storbritannia, uttalte han at den britiske regjeringens politikk ikke skilte seg synderlig ut fra Sun Yat-sen's prinsipper. Gjennom valg og med fredelige midler gjennomførte de en sosialistisk revolusjon, og særlig beundringsverdig fant han borgernes loyldighet og at selv kongefamilien og regjeringen var underkastet rasjoneringsbestemmelsene. Storbritannias produksjonsanstrengelser burde oppmuntre China til å videreføre sine egne økonomiske reformer. «Dette landet har faktisk iverksatt dr. Suns ideer før hans eget land har gjort det.»

Man kan ikke annet enn gni seg i øynene når man leser slike ting. Henvisningen til Sun Yat-sen's ideer er jo å stille saken på hodet, da de helt og holdent er inspirert av — for ikke å si hentet fra — lesning av vestens sosialistiske og annen politisk litteratur. Det ser altså faktisk ut som de kinesiske politikere regner mer med

teorier og papirer enn med realiteter. Jeg vet ikke om den fiktive rasjonaliseringen kan forklares ut fra den ensidige konfucianske skolastiske tradisjonen som har preget embetsverket i to tusen år, og som manchuerne befestet ytterligere som et ledd i den politikk å gjøre embetsstanden ufarlig. Det er ihvertfall en nærliggende forklaring. Chiang Kai-shek og nasjonalistene har villet bevare de konfucianske grunnelementer. Når de samtidig har hevdet troskapen mot Sun Yat-sens revolusjonære intensjoner, kan man vel si at de i prinsippet har tilsiktet en syntese av vestens teknikk og Chinas hjemlige åndskultur.

Konfucianismen er basert på at livsvisdom er den eneste attråverdige viten. Alle andre disipliner enn den rene humanistiske etikk har ligget totalt brakk, med den følge at vitenskapelig empirisk tenkning har hatt dårlige vekstvilkår. Det som de har nådd i retning av individuell livskunst står i skarp kontrast til mangelen på borgerånd. Samarbeid og handling ligger ikke for kineserne. Familien betyr alt, samfunnet svært lite. Pietetshensyn har virket lammende selv på de mest fremskrittssvennlige innen Chiang Kai-shek's China. Men teoretisere kan de altså, og det har dominert regjeringens propagandakrig, idet den har lagt stor vekt på å tilbakevise kompromitterende ting, stemple misnøyde kritikere som «femtekolonister», de røde som «ekte marxister» og avsløre deres «virkelige motiver» — ofte ved utstrakt bruk av skyts hentet fra vestens idékamp. Akkurat som om det kunne ventes å gjøre større inntrykk på det ikke-lesekyndige folket, som bare vet av sine hjemlige kommunisters handlinger, og ofte knapt nok det i dette store landet hvor menigmann har så nok med sitt eget. Men kanskje propagandaen har tatt like meget sikte på utenverdenen, først og fremst Amerika? Videre kan man spørre om hva det hjelper å redde ansiktet på papiret, når forholdene roper på handling og lojalitet?

Vi skal ikke her gå nærmere inn på U.S.A.'s politikk. Men en artikkel av Joseph Harsch i «The Christian Science Monitor» av 3. nov. fortjener å nevnes i denne forbindelse, fordi den hevder at Washington er medskyldig i at nasjonalregjeringen ikke har greidd å komme ned på jorden. Ved sin innbyrdes uenighet har U.S.A. gitt China anledning til å regne med at uansett hvordan landet stelte seg, så ville Amerika til syvende og sist hjelpe og om nødvendig rake glørne ut av ilden. Støtten fra Amerika er dermed ikke blitt en hjelp

til selvhjelp. Men China selv har jo likevel størst skyld i at det er gått slik.

Omsider har da det militære sammenbruddet tvunget fram en realistisk erkjennelse av situasjonen. I en leder ved månedsskiftet nov./des. skrev Nankingavisen «The Central Daily News»: «I dag er det ikke spørsmål om hva som er kommunistenes virkelige motiver. Nasjonalregjeringen må se det faktum i øynene at *de* får folk til å arbeide og dø for sin sak, og regjeringen må ganske enkelt vinne folket hvis det skal greie å slå opprørerne . . . Siden de fleste i regjeringen fremdeles betrakter seg som revolusjonære, skulle det vel ikke være noen vanskelighet å kvitte seg med den lille klikken av skadelige elementer? Og det er på høy tid at regjeringen gjennom konkrete handlinger overbeviser folket om at det er umaken verd å støtte den.» Sun Fo's vanskeligheter med å danne en ny regjering, tyder imidlertid på at selvbesinnelsen i ellefte time ennå ikke har uttrydd egeninteressen.

«Ta Kung Pao» skrev noenlunde samtidig at «takket være regjeringens egen feil, hadde den mistet ikke bare støtte innenlands, men også andre lands tillit . . . Hadde ikke den kinesiske regjering vært som den var, ville U.S.A. aldri ha prøvd å la Japan reise seg igjen.» Amerikas politikk i Japan er selvsagt et ømt punkt. China betrakter den som en tilsidesettelse av sine interesser, og senest i høst protesterte sjømanns- og skipsfartsorganisasjoner mot bestemmelsen om at Japan skal kunne bringe handelsflåten opp til 1930—34 nivået.

Japanernes lærvillighet, praktiske sans og realpolitiske evne har feiret nye triumfer etter V-J-dagen. Og enkelte observatører hevder likefrem at den strømning henimot en asiatiske enhet som kan spores etter krigen (og er rettet mot Vesten) meget vel kan tenkes å samle seg om Japan som den fremtidige førernasjon. Landets tvilsomme bedrifter under krigen holder på å gå i glemmeboken, men det gjør ikke dets tidligere tekniske og organisatoriske bedrifter. De danner et lysende ideal for mange av de politikerne i asiatiske land som beundrer og begjærer vestens teknikk, men avskyr dens formynderskap. (Charles A. Fisher i «Asian Horizon» nr. 3 1948.) Om dette holder stikk skal være usagt, egentlig lyse perspektiver kan man ikke si det byr på. Men tanken på japanernes lærenemhet dukker uvilkarlig opp når man vil prøve å finne en forklaring på de kinesiske kommunis-

tenes merkelige evne til å vinne seg venner og talsmenn blant vesterlendinger, mens nasjonalregjeringen har hatt en ulykkelig evne til å skaffe seg uvenner.

Misjonærer og andre som har bodd i China i lengere tid og har et intimt kjennskap til forholdene og mentaliteten, blir ikke lett oppgitt over hvor sent allting går i dette landet og fortviles ikke over den individualistiske slentrende livsstilen (*laisé passé—dolce fare niente*). Representanter for *denne* typen vesterlendinger har vist at de kan forstå både kommunister og nasjonalister. Men forbausende mange av de kortvarig besøkende (for ikke å snakke om iakttakere utenfra) planter hele sin sympati hos kommunistene. De rødes resolutte handlekraft og effektivitet har også virket sterkt på Chinas intellektuelle ungdom med moderne utdanning. De har da også mindre konfuciansk ballast enn tidligere generasjoners akademikere. Mange av de beste blant de unge (til og med kristne) har etter hvert helt mistet troen på nasjonalregjeringen og gått aktivt med kommunistene. Om de eldre årganger — f. eks. professorene i Peiping — fortelles det derimot at de diskuterer landets nød i timevis, men sjelden kommer ut av sin isolasjon.

Kommunistene forkaster konfucianismen. De har gjort rent bord og snudd ryggen til alle tradisjoner. Er det dette som er hemmeligheten ved deres effektivitet og påtagelig større lærenemhet? Lærviligheten er sikkert like oppriktig hos begge parter, men i det store og hele har ikke nasjonalistene maktet å komme løs av den konfucianske karusellen. Det er blitt med et utbredt ønske og mange smukke planer om å reformere etter mønster av de vestlige land, hvor så mange av dem har hentet impulser gjennom studieopphold. Og er kommunistene bent fram lettere å «forstå» for vesterlendinger, fordi de ganske annerledes hensynsløst har kastet seg ut i den påkrevde samfunnsomdanningen? Ja, dette er bare formodninger, men det har sin betydning å stille spørsmålet, da det tangerer et annet og mer vidtrekkende spørsmål, nemlig om det i praksis er ugjørlig å realisere idealet om en synttese av «det beste i Vesten og det beste i Østen».

Kan Vestens overlegne tekniske og materielle kultur hurtigst og lettest tilegnes av de østerlendinger som enten ikke har noen betydelig kulturarv eller uten å nøle fornekte sin egen åndskultur? I det åndelige vakuum som midlertidig oppstår, har nasjonalismen lett for

å trenge seg inn som religionssurrogat. Fra Japan kommer stadig løfterike meldinger om at kristendommen nå vinner terreng der nasjonalismen er kverket etter nederlaget. Men hvor dypt går dette egentlig, og lur er ikke nasjonalismen under overflaten av det vellykte samarbeidet med okkupasjonsmakten? Hva Chinas kommunister angår, blir de av alle korrespondenter karakterisert som avgjort nasjonalistiske i sin mentalitet. Men om nasjonalismen som ånds-fenomen byr på enkelte dystre perspektiver, så har likevel de kinesiske kommunistenes nasjonalstolthet sine lyse sider politisk sett. Og spekulasjoner omkring dette temaet fyller nå mye av den spalteplassen angelsaksisk presse gir sine eksperter.

I alle de sørøstasiatiske land — Indo-China, Burma, Indonesia osv. — er kommunistene ivrige nasjonalister. Etter 1945 har de lokale kommunistpartiene overalt støttet nasjonalistiske krav og samtidig prøvd å tilvende seg ledelsen i selvstendighetsbevegelsene. Spredte frigjøringsbestrebelse har jo også tidligere voldt kolonimaktene bry. Men det nye er at kommunismen i Asia nå later til å kunne skape en koordinert bevegelse i global målestokk. Det fortelles at lokale partiførere fra hele Asia har vært sammen til møter i Harbin og Kharbovsk etter mønster av europeisk kominform. Om Moskva ikke har ytet synderlig materiell støtte, så kan en iallfall regne med utstrakt ideologisk bistand. Er nasjonalismen med andre ord et skalkeskjul for Moskva? Og kan en gå ut fra at et kommunistisk China vil bety noe i retning av en ny mektig vasallstat i øst, en ny innlemming bak jern-teppet?

Nei, så enkelt er det neppe, og en skal merke seg det synspunktet som «The Times» hevder i en leder for 20. nov., nemlig at rekkevidden av den strategiske maktforskyvning i og med kommunistenes seire, først og fremst kan måles ved de tap den frie verden vil lide, og ikke så meget ved den umiddelbare vinning Russland oppnår.

Enkelte hevder til og med at nasjonalismen er så sterk blant de kinesiske kommunistene at de vil komme til å vende seg like meget mot Moskva som mot Washington. Stolthet og nærtagenhet når det gjelder landets suverenitet er med andre ord felles trekk for begge parter i China. Og dette har da også sine vel forklarlige historiske grunner. Den amerikanske China-korrespondent Gordon Walker forteller at i Manchuria har kommunistene inntatt en fiendtlig holdning

til de ortodokse kristne, som i 1945 møtte den røde hær som befriere og hadde gode vilkår så lenge sovjetstyrker okkuperte landet. De kinesiske kommunistene likte ikke de æresbevisninger exarken fikk, og forbød bl. a. enhver deltakelse i konferansen i Moskva i juli 1948. Walker hevder videre at flere ting tyder på at Moskva betrakter de kinesiske kommunistene som altfor nasjonale i sin ideologi, og spesielt ikke liker å tenke på at for mange større byer faller i deres hender. Det vil nemlig tvinge dem til å inngå kompromiss med ikke-kommunistutdannede administratorer.

Tidligere har de røde vesentlig erfaringer fra administrasjonen av landdistrikter. Men etter at de er kommet i besittelse av en rekke storbyer, melder det seg nye problemer som krever sin løsning. Hvordan vil kommunistene greie å administrere byene, organisere tilførselene med de dårlige kommunikasjonene, og sist men ikke minst: innfri sine løfter om heving av levestandarden? Det er mulig at de vil kunne skape en sterk politistat til tross for kinesernes uvilje mot et strengt politiregime. Men det er sannsynlig at den nåværende desentralisasjon vil fortsette lenge ennå. Også Mao Tze-tung har vært nødt til å gi sine folk utstrakt myndighet. Og i praksis finner dette bl. a. uttrykk i den høyst forskjellige behandling misjonærer har fått.

En kan visst gå ut fra som gitt at det eksisterer sterke motstridende fraksjoner innefor kommunistenes leir med avskygninger fra de mest prorussiske til slike som befinner seg temmelig nær Kuomintang. Det er nå gjennomgående færre som flykter fra de røde, og det vil kanskje gi de ideologiske motsetningene økt vekt. Blant dem som blir igjen, er det utvilsomt mange med både evne og vilje til å øve en modererende innflytelse.

I den senere tid har kommunistene gått i gang med å organisere en arbeiderbevegelse parallellt med den eldre og mer omfattende bevegelsen blant bøndene. (The China Weekly Review.) En av grunnbetingelsene for medlemskap er at vedkommende ikke har tilhørt den klassen som «det har vært kjempet mot». Hovedvekten blir foreløpig lagt på opplysningsarbeidet, som sikter på å innekserere kommunistpartiets politikk. «Dette er ikke tiden til å gjennomføre sosialismen,» heter det. «Dette er det «nye demokratis tid». Vår fiende er ikke kapitalismen, men feudalismen, og vi må forene alle anti-feudale elementer, og blant dem må vi regne privatkapitalister, hvis

interesser og penger er anbrakt i innenlandsk industri.» Arbeiderne blir forklart at de må finne seg i en mindre grad av «utbytning» inntil partiet med tiden kan realisere sitt langsiktige program, som er å gjennomføre marxismen. Det siste legger ikke Mao Tze-tung skjul på. Men en bør ikke være for rask til å mene at det vil være ensbetydende med en sovjetisering.

Det er selvsagt umulig i dag å forutsi kommunistenes politikk i fremtiden. Alle kommentatorer garderer seg da også med forbehold på alle kanter. Det eneste sikre er at kommunistene det siste halvåret har lagt om taktikken med sikte på å vinne middelstanden både på landet og i byene. Overfor misjonen har de også forandret taktikk. Hospitalsvirksomheten blir støttet, og selv skolearbeid og annet blir «befalt» å fortsette. En gjør klokest i å regne med at holdningen når som helst kan skifte igjen, men den aktuelle situasjonsbestemte taktikken byr ihvertfall muligheter for en revisjon av Amerikas holdning. England har ført den smidigste politikken. Det har således ikke vært så ivrig med å evakuere sine borgere som U.S.A. Og både «The Economist» og «The New Statesman and Nation» antydte alt i midten av november at det trolig vil la seg gjøre å etablere handelsforbindelser med en kommunistisk regjering i Nord-China. Slike realpolitiske kontakter kan selvsagt i sin tur komme til å influere kommunistenes fremtidige politikk. Mao Tze-tung har videre erklært at når han kommer til makten, vil han tre i likeverd og fredelig forbindelse med alle land.

Bedømt ut fra misjonsinteresser vil en fortsatt avventende holdning fra de angelsaksiske makter sikkert være det heldigste. Det vil si at Amerika ikke legger noe avgjørende lodd i vektskålen, men hovedsakelig overlater til kineserne selv å greie opp i alt det som må greies opp, både innenfor nasjonalistenes leir og partene imellom.

I det amerikanske bladet «The Christian Century» for 27. okt. forteller Robert Root at det er mer misjonsarbeid i gang i det kommunistiske China enn man skulle tro. Gudstjenester og «ufarlige» prekener er tillatt, men søndagsskole, ungdomsarbeid og evangelistisk arbeid er forbudt. Undertiden er kirkens eiendom blitt ødelagt, kristne fengslet og drept, men «så langt han kunne oppdage har religionen aldri vært angitt som grunn til forfølgelse, skjønt den undertiden kan ha vært en hemmelig medvirkende årsak». Verst har det

gått ut over amerikanerne, som rimelig kan være, — og katolikkene, som både har tatt et utpreget politisk standpunkt og dessuten har atskillige eiendommer. Noe generelt bilde er det ikke mulig å gi, sier Root, for den offisielle holdning kan variere til og med innenfor én og samme by. Intet av dette er jo nytt. Men det repeteres fordi det danner bakgrunnen for misjonærenes holdning. Og på denne bakgrunn vel å merke viser mange misjonærer en tilbakeholdenhet med å felle dommer. Det vitner om saklighet og sosial forståelse, — og kristelig tålmodighet.

Root hevder at kommunistenes offisielle krav på å støtte religionsfrihet bør og kan brukes som en hevstang til å sikre tillatelsen til misjonsvirksomhet i en kinesisk kommuniststat. Men det kreves en omlegning av arbeidet. En kan ikke regne med rom for store institusjoner lenger, og den nåværende organisasjonsform vil ikke duge. Han skisserer så opp en fremtidig misjonsstrategi, som nytter enkle midler og bygger på en ny «pionertype» av misjonærer. De må være villige til å gi avkall på all komfort, og til å se døden i øynene, kanskje ernære seg ved et håndverk. Det må være unge mennesker med robuste nerver, sympati for den sosiale revolusjon og smidighet til å binde an med et byråkratis mange besværligheter. Ennå er ikke noe østasiatisk jernteppe gått ned, mener Root, og kanskje China er det eneste sted hvor en dristig kirke kan bli en surdeig som makter å gjennomtrenge kommunismen.